

PRIKAZI I RECENZIJE

Mirko Štifanić

ZDRAVSTVO PO MJERI ČOVJEKA

Adamić, Rijeka, 23. 10. 2008.

Čitatelj se ne može oteti dojmu da autor ovom knjigom, možda sasvim nesvjesno, nastoji izbjeći onaj tip krize koja se ovih dana i tjedana u svijetu događa na gospodarskom i financijskom planu. Naime, ondje se ne događa samo kriza tehničkog upravljanja novcem, nije kriza nastala samo zato jer su ekonomski i financijski stručnjaci u nečemu zatajili, nego se tu događa puno dublja kriza koja svoj izvor ima u trajnom i sustavnom zapostavljanju nekih vrijednosti koje nisu isključivo financijske ili materijalne prirode, ali se pokazalo da su ključne za gospodarski razvoj. Jedna je od ovih vrijednosti vrijednost povjerenja.

Ogromni se novac izdvaja kako bi se povratilo povjerenje financijskih institucija međusobno i povjerenje građana u te institucije. No povjerenje se teško da nadoknaditi novcem. Činjenica je da se dosadašnji model kapitalizma urušio zato jer na prvom mjestu nije bio čovjek nego profit, nije bio rad nego mešetarenje, zato jer u tom sustavu nije bilo jednostavno mjesta za neke druge vrijednosti osim onih materijalnih. Za povrat vrednote povjerenja samo SAD mora izdvojiti preko 700 milijardi dolara. I još je uvijek upitno hoće li to biti dovoljno. Kada iz jednog sustava, bio on ekonomski, politički ili neki drugi, nestanu vrijednosti koje omogućavaju ljudski suživot, teško ih je povratiti.

Njemačka kancelarka izjavila je kako nakon krize valja stvoriti "ljudski" ekonomski sustav, ako ne želimo ponovno upasti u krizu. Dakle, društveni je nauk Crkve imao pravo kada je konstantno zagovarao ekonomski poredak s ljudskim licem, u kojemu će primat imati čovjek, a ne profit, poredak koji neće zaboraviti socijalnu komponentu i svoju dužnost smanjenja gladi u svijetu. Zapostavljanje čovjeka rađa nepovjerenje. A bez povjerenja nema napretka.

Ne prijeti li slična kriza i zdravstvenom sustavu?

Autor zastupa tezu kako je socijalna dimenzija zdravstva uvjet bez kojega zdravstvo ne može biti po mjeri čovjeka i potrebi pacijenta. Ovoj tezi valja nadodati kako se bez te socijalne dimenzije urušava povjerenje čovjeka u zdravstveni sustav, a to je predvorje duboke krize u koju može upasti taj sustav. Autor tu mogućnost predosjećajući već od prvih stranica ove knjige. Taj predosjećaj sada je potvrđen kada vidimo kako prolazi svjetski ekonomski sustav.

Ovom knjigom, ali i onim prethodnima, autor postaje pionir zagovaranja organiziranog djelovanja pacijenata, s ciljem da oni postanu partneri u sustavu zdravstva, a ne pasivni primatelji usluga. Sve donedavno ovo je bila neka «pobožna želja» oko koje su se trsili pojedinci, uglavnom pacijenti ili njihovi mentori. Sada to postaje hitna potreba zdravstva kao takvoga, ako ne želimo da nam se dogodi kriza povjerenja koja rađa krizu sustava. To je kvalitetan skok. Udruga pacijenata, potrošača, korisnika, nije više zadatak samo pacijenata, potrošača ili korisnika usluga nego mora postati zadatak i onih koji usluge i zdravstvo «daju», proizvode prodaju. To je «novum» ovoga trenutka koji smo naučili iz ekonomske krize, a ova knjiga daje i dijagnozu i prognozu što učiniti kako ne bismo ponovili pogreške ekonomista i financijskih stručnjaka.

Humani odnos s pacijentom postaje ne samo zahtjev medicinske etike nego uvjet da zdravstvo ne doživi duboku krizu. Ako nastupi kriza povjerenja u zdravstveni sustav, on može staviti ključ u bravu, kao što bi to morale učiniti mnoge banke da nisu dobile sredstva od države. Novi društvenu ugovor koji zagovara autor ili pacijentocentrični koncept u temeljnom obrazovanju ključevi su ozdravljenja zdravstvenog sustava.

Pozitivno je to što se autor ne zadovoljava teorijskim postavkama nego na temelju konkretnih primjera donosi i konkretne mjere i prijedloge za poboljšanje zdravstvenog sustava u Hrvatskoj.

Ne smijemo zaboraviti da zdravstveni sustav ne smije mitologizirati zdravlje. U suprotnom bi svaki neuspjeh u liječenju bio doživljen kao poraz zdravstvene profesije. I u tom segmentu ova knjiga povremeno dotiče onu temu koja je eminentno kršćanska, a to

je da zdravlje u suštini ne može biti sustavno izjednačavano s vrednotom života. Postoje neke vrijednosti koje nadilaze čak i sam odnos liječnik-pacijent. Kada je u pitanju život, odnos liječnika i pacijenta ne može biti apsolutna vrijednost. Ne smije tako liječnik udovoljiti želji pacijenta da ga liječi matičnim stanicama koje su uzete iz embrija. Kao što ne smije udovoljiti želji pacijenta da ga usmrti na kraju njegova života. Prava pacijenata valja staviti u realne okvire, usuglasivši ih s ostalim vrijednostima koja su u pitanju. Ako je odnos s pacijentom bitan, to još uvijek ne znači da je pacijent mali apsolut.

Osim socioloških podataka koji vrijede za hrvatski zdravstveni sustav, autor donosi usporedbe iz zdravstvenog sustava drugih zemalja, što predstavlja dodatnu vrijednost knjige.

Posebno je osjetljivo pitanje ono o korupciji. Ono se kao «crvena nit» provlači cijelom knjigom. Korupcija kompromitira povjerenje između liječnika i pacijenta. Stoga nije dovoljno sankcionirati onoga tko mito prima nego i onoga tko ga daje. I jedan i drugi sudjeluju u promociji kulture mita i korupcije. Nažalost, u nas je slučaj da onaj koji prima mito biva sotoniziran, a onaj koji ga daje postaje nacionalnim herojem.

Ono što možda nije dovoljno istaknuto u knjizi potreba je da i pacijenti uvide vlastite mogućnosti i granice. Inače ćemo od samovolje liječnika samo prijeći u samovolju pacijenata. I ovo drugo pogubno je za uspostavu povjerenja u zdravstvenom sustavu.

Autor ulazi i na područje onoga što predstavlja svojevrsan kršćanski specificum u svemu tome, i čini to putem parabole o milosrdnom samaritanu. Pravilno uviđa da kod ove parabole nisu u pitanju prvenstveno racionalni razlozi. Nije u pitanju ni pravednost. Kada mi govorimo o novom zdravstvenom sustavu, onda želimo pravedni zdravstveni sustav. On, međutim, može biti savršeno pravedan, ali će teško postići povjerenje između liječnika i pacijenta. Potrebna je za to određena doza «više», kršćani to zovu ljubav. Samaritanac pomaže onom bijedniku usprkos svim racionalnim pokazateljima. Ne bi li u odgoj medicinskog osoblja trebalo unijeti i nešto od kršćanske etike i kršćanskog morala? Ili ćemo se bojati da nam to ne zamjere moderni relativisti i indiferentisti?

«Etika povjerenja mora biti temeljno obilježje zdravstva», tvrdi autor (str. 177). Ovom knjigom autor želi biti promotor uspostave takve etike u hrvatskom zdravstvenom sustavu. Zadatak je utoliko teži ako znamo da gotovo sva relevantna sociološka istraživanja u Hrvatskoj bilježe kako je vrednota povjerenja koju građani gaje prema gotovo svim institucijama u Hrvatskoj na niskoj razini. Iz ove činjenice ova knjiga crpi dodatnu aktualnost.

Josip Grbac